

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่สำคัญ คือ พระธรรมกับพระวินัย โดยเฉพาะพระวินัย มีทั้งพระวินัยบัญญัติ และอนุบัญญัติ ซึ่งเป็นกฎระเบียบต่างๆ สำหรับภิกษุสงฆ์ และหมู่ภิกษุณีสงฆ์ แต่แม้จะมีกฎข้อห้ามอยู่แล้วก็ตามยังมีภิกษุและภิกษุณีล่วงละเมิดอยู่เรื่อยมา เช่น ภิกษุจับต้องกายหญิง พุดล่อให้หญิงบำเรอตนด้วยกาม หรือฝ่ายภิกษุณีก่อคดีว่ายากสอนยากเป็นต้น ปัญหาที่ตามมา คือ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส สร้างความเสียหายให้ตนเองและหมู่สงฆ์ แต่โครงสร้างการบัญญัติพระวินัยเกี่ยวกับอาบัติสังฆาทิเสสของภิกษุกับภิกษุณีนั้น เหมือนให้ความเป็นธรรมที่ไม่เท่าเทียมกัน ทั้งจำนวนสิกขาบทและวิธีการลงโทษ ทั้งๆ ที่ถือหลักธรรมพระธรรมวินัยของศาสนาองค์เดียวกัน แต่การอยู่ร่วมกันจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์หากฝ่าฝืนต้องได้รับโทษตามข้อที่ล่วงละเมิดนั้น

พระพุทธเจ้าพระองค์ทรงเป็นศาสดาของพระศาสนา เมื่อมีพระภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ที่เข้ามาบวชอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะมาก จำต้องมีกฎระเบียบพระองค์จึงได้บัญญัติพระวินัยขึ้นมาเพื่อเป็นกฎข้อบังคับสำหรับนักบวชทั้งภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ ให้อยู่ร่วมกันอย่างผาสุก โดยมีทั้งข้อห้ามและข้ออนุญาต ถ้าหากทำผิดต้องปรับโทษไปตามกฎของพระวินัย แต่การทำผิดเป็นอาบัติสังฆาทิเสสทั้งภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์มีจำนวนสิกขาบทไม่เท่ากันเหมือนพระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญที่แตกต่างกันทั้งๆ ที่เมื่อต้องอาบัติสังฆาทิเสสเข้าแล้ว ต้องอาศัยหมู่สงฆ์ในการทำกรรมเพื่่ออกจากอาบัตินั้นเหมือนกัน^๑

พระวินัยบัญญัติ พระพุทธเจ้าทรงได้บัญญัติขึ้นมาเพื่อเป็นกฎเกณฑ์ พระสารีบุตรได้ถามพระพุทธเจ้าถึงเหตุที่ทำให้ พรหมจรรย์ (หมายถึงพระพุทธศาสนา) ดำรงอยู่ได้นานและไม่นานเมื่อพระองค์ทรงประทับอยู่ ณ เขตเมืองเวรัญชา

พระพุทธเจ้าทรงตรัสถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้พรหมจรรย์ ดำรงอยู่นานและไม่นานโดยมีความเกี่ยวข้องกับการบัญญัติสิกขาบทและการแสดงธรรมต่างๆดังนี้

ก) เหตุทำให้พรหมจรรย์ดำรงอยู่ได้ไม่นาน^๒

๑) ศาสดาไม่ทรงแสดงธรรมโดยพิสดารแก่สาวก สุตตะ เคยยะ เวยยาकरणะ คาถา อุทาน อิติวุตตกะ ชาดก อัပ္ပุตตรัม เวทลละ (นวัคคสัถฺตฺศาสน์ ๙ ประการ) ของพระองค์จึงมีน้อย

๒) มิได้ทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แก่สาวก

๓) ไม่มีการแสดงปาติโมกข์

เมื่อไม่มีพระพุทธเจ้าและสาวกตรัสรู้ตามแล้ว สาวกชั้นหลังๆ ไม่สามารถรักษาพรหมจรรย์ (พระพุทธศาสนา) ไว้ได้ ทำให้พรหมจรรย์สูญสิ้นไปโดยเร็วพลัน

^๑อาบัติ คือ “โทษมี ๓ ระดับ” อย่างหนักขาดจากความเป็นภิกษุ อย่างกลางต้องอยู่ปริวาสกรรม อย่างเบาต้องแสดงตนสารภาพต่อหน้าภิกษุด้วยกัน เป็นการแสดงอาบัติระหว่างผู้มีพรรษาน้อยกับผู้มีพรรษามาก.

^๒ดูรายละเอียดใน วิ.ม. (ไทย) ๑/๑๙/๑๑-๒.

ศาสนาของพระพุทธเจ้าที่ดำรงอยู่ได้ไม่นานได้แก่ ศาสนาของพระพุทธเจ้าวิปัสสี ศาสนาของพระพุทธเจ้าสิขี ศาสนาของพระพุทธเจ้าเวสสกุ

ข) เหตุที่ทำให้พระมหัจฉริยดำรงอยู่ได้นาน^๗

๑) ศาสดาไม่ทรงผ่อนคลายที่จะแสดงธรรมโดยพิสดารแก่สาวก

๒) ทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แก่สาวก

๓) มีการแสดงปาติโมกข์

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ท่านได้กล่าวถึงพระวินัยโดยย่อว่า พระวินัยคือประมวลพุทธบัญญัติเกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์ต่างๆ ในการเป็นอยู่ หรือกฎระเบียบต่างๆ ของสงฆ์ที่จะดำรงไว้ซึ่งภาวะอันเป็นเครื่องเกื้อหนุนให้ภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ประพฤติปฏิบัติตามพระวินัยนั้นอย่างได้ผลดี และรักษาพระศาสนาไว้ได้^๘ ดังนั้นพระพุทธศาสนายูบไปได้นานภิกษุและภิกษุณีต้องประพฤติปฏิบัติอย่างเคร่งครัดอย่างเป็นกิจวัตรประจำ

การบัญญัติสิกขาบทหรือกำเนิดของพระวินัยมาเริ่มต้นเมื่อถึงพรรษาที่ ๒๐^๙ พระพุทธเจ้าประทับ ณ หมู่บ้านกัลลทคาม เขตแดนกรุงเวสาลี (ไพศาลี) บุตรเศรษฐีคนหนึ่งชื่อว่า นายสุทินได้มีจิตศรัทธาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา บวชได้ไม่นาน ได้ก่อการเสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนาอย่างร้ายแรงจึงเป็นเหตุให้มีการทรงบัญญัติสิกขาบทขึ้นมา

พระวินัย คือ ระเบียบข้อบังคับ ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ เป็นข้อห้ามและข้ออนุญาตสำหรับยึดถือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ในการปกครองคณะสงฆ์ เหมือนกฎหมายที่ตราขึ้นใช้ในบ้านเมือง แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ

๑) มूलบัญญัติ คือ บทบัญญัติเดิม หมายถึง สิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเป็นแม่บทในคราวแรก ยังไม่ได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติม

๒) อนุบัญญัติ คือ บัญญัติภายหลัง หมายถึง สิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเพิ่มเติมหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงสิกขาบทแรกให้เหมาะสมรัดกุมยิ่งขึ้นมี ๒ ลักษณะ

๑) บัญญัติเพิ่มให้เคร่งครัดขึ้นอีก เรียกว่า ทัพพีकरणะ แปลว่า ทำให้มันเข้า

๒) บัญญัติเพิ่มให้ผ่อนลงมาอีก คือ ลดหย่อนลงหรือยกเว้นไม่ให้ใครเคร่งเกินไป เรียกว่า สลิกลากरणะ แปลว่า ทำให้ผ่อนลง^{๑๐} และพระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุณีสงฆ์อีกกวาดขันมาก เช่น ภิกษุณีมีความกำหนดยินดีการที่บุรุษมีความกำหนด จำต้องลูบคลำที่บริเวณใต้ไหปลาร้าลง

^๗ดูรายละเอียดใน วิ.ม. (ไทย) ๑/๒๐/๑๒.

^๘พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **รู้จักพระไตรปิฎกเพื่อเป็นชาวพุทธที่แท้**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : เอ็ดดิสัน เพรสโปรดักส์, ๓๕๔๓), หน้า ๒๙.

^๙ดูรายละเอียดใน วิ.อ. (ไทย) ๑/๓๖/๒๒๑.

^{๑๐}คณะอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม ๑, **หนังสือธรรมวินัย วิชาวินัยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓**, (หลักสูตรพระปริยัติธรรม, แผนกสามัญศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น, ๒๕๒๔), หน้า ๒-๓.

มา เหนือเข้าขึ้นไป ต้องอาบัติปาราชิก^๗ ส่วนภิกษุณียินดีการที่สตรีลูบคลำจับต้องร่างกาย ต้องอาบัติสังฆาติเสส^๘ ต้องอาบัติสังฆาติเสสเพราะจับต้องกาย^๙

พระวินัยบัญญัติกำหนดขึ้นมากแก่การประพฤติปฏิบัติแม้กระทั่งภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ โดยเฉพาะการบวชของภิกษุณีต้องทำตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด คือ บวชให้ได้ปีละ ๑ รูปเท่านั้นเมื่อบวชแล้วจะต้องศึกษาศีลที่เป็นสิกขาบทของตน

ดังพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ว่าสิกขาบท ข้อที่ต้องศึกษา, บทบัญญัติข้อหนึ่งๆ ในพระวินัยที่ภิกษุสงฆ์หรือภิกษุณีสงฆ์เป็นต้น ฟังปฏิบัติ, ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ ศีล ๓๑๑ แต่ละข้อๆ เรียกว่า สิกขาบท เพราะเป็นข้อที่จะต้องศึกษาหรือบทฝึกฝนอบรมตนและสาธุชน อุบาสก อุบาสิกา สามเณร สามเณรี ภิกษุและภิกษุณีตามลำดับ^{๑๐}การบัญญัติสิกขาบทนั้นพระอรหันตสาวกได้กล่าวไว้ในอรรถกถาเมื่อสรุปลงแล้วเพื่ออำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการแบ่งเป็น ๕ ส่วนดังนี้

ข้อ ๑-๒ ทรงบัญญัติเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม

ข้อ ๓-๔ ทรงบัญญัติเพื่อประโยชน์แก่บุคคล

ข้อ ๕-๖ ทรงบัญญัติเพื่อประโยชน์แก่ความบริสุทธิ์หรือแก่ชีวิต

ข้อ ๗-๘ ทรงบัญญัติเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน

ข้อ ๙-๑๐ ทรงบัญญัติเพื่อมุ่งประโยชน์แก่ศาสนา^{๑๑}

อีกอย่างหนึ่ง พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) อธิบายไว้ได้สรุปประโยชน์รวมทั้ง ๑๐ ประการ และแบ่งประโยชน์ที่เป็นหลักๆ ๕ ประการ ซึ่งเป็นการอธิบายตามแนวของอรรถกถาเช่นเดียวกัน แต่ท่านได้มีการขยายเพิ่มเติมเพื่อให้เข้าใจง่ายและมีความชัดเจนยิ่งขึ้นไปอีก เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาและทำความเข้าใจคือ

๑) มุ่งประโยชน์แก่สงฆ์หรือส่วนรวม

๒) มุ่งประโยชน์แก่บุคคล

๓) มุ่งประโยชน์แก่ความบริสุทธิ์แก่ชีวิตทางกายและทางใจ

๔) มุ่งประโยชน์แก่ประชาชน

๕) มุ่งประโยชน์แก่พระศาสนา

เพื่ออนุเคราะห์พระวินัย คือ ทำให้มีบทบัญญัติสำหรับใช้เป็นหลักเกณฑ์จัดระเบียบของหมู่ สนับสนุนความมีวินัยให้หนักแน่นมั่นคงยิ่งขึ้น^{๑๒}

^๗วิ.ภิกขุณี.(ไทย) ๓/๖๕๗/๕.

^๘วิ.มหา. (ไทย) ๒/๓๙๘-๓๙๙/๕๑๐-๕๑๑.

^๙วิ.มหา. (ไทย) ๑/๒๗๐/๒๙๓.

^{๑๐}พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพฯ : คณะศรัทธาร่วมกันจัดพิมพ์เป็นธรรมทานด้วยระบบคอมพิวเตอร์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๘๕.

^{๑๑}วิ.อ. (ไทย) ๑/๗๓๗-๗๔๑.

^{๑๒}ดูรายละเอียดใน พระเทพเวที,(ประยุทธ์ปยุตโต)พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพฯ:มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๒๘๗-๒๘๘.

พระวินัยบัญญัติในแต่ละสิกขาบทนั้น พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงบัญญัติไว้ล่วงหน้า ต้องมีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นจากภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์มีความเสียหายจึงทรงบัญญัติ และการบัญญัตินั้นมีอยู่ด้วยกัน ๒ อย่าง เช่น (๑) มุลบัญญัติ คือ ข้อที่ทรงตั้งไว้เดิม (๒) อนุบัญญัติ การบัญญัติของสิกขาบทเพิ่มเติมนี้ มีภิกษุวัชชีบุตร ชาวเมืองกรุงเวสาลี เข้าใจผิดในเรื่องการเสพเมถุนโดยเข้าใจว่า พระพุทธเจ้าทรงห้ามเสพแต่กับมนุษย์จึงเสพกับนางลิง ความทราบถึงพระพุทธเจ้า จึงทรงบัญญัติเพิ่มเติมให้ชัดเจนว่า ห้ามแม้แต่สัตว์ดิรัจฉานจึงเรียกว่า “อนุบัญญัติ” และเป็นปาราชิกด้วย เช่น “อนึ่ง ภิกษุใดเสพเมถุนธรรม โดยที่สุดแม้กับสัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย ภิกษุนั้นเป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้”^{๓๓}

พระพุทธองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทครั้งแรกเมื่อภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ประพฤติดิฉัน ท่านเรียกว่ามุลบัญญัติ และเมื่อทำผิดในสิกขาบทนั้นซ้ำอีก พระพุทธองค์จึงได้บัญญัติเพิ่มเพื่อความรัดกุมมากยิ่งขึ้น การบัญญัติหลังนี้ท่านเรียกชื่อว่า “อนุบัญญัติ” เพราะบัญญัติเพิ่มที่หลังนั่นเอง

การที่ภิกษุสงฆ์หรือภิกษุณีสงฆ์ต้องอาบัติสังฆาติเสสนั้น ถือว่าเป็นอาบัติที่หนักรองลงมา จากอาบัติปาราชิก คือ ขาดจากความเป็นพระภิกษุ ไม่ว่าจะเป็นภิกษุสงฆ์หรือภิกษุณีสงฆ์ก็ตาม แต่สังฆาติเสส เป็นอาบัติที่แก้ไขได้ แต่มีบางครั้งภิกษุที่อยู่ร่วมกันมีการใส่ความกันด้วยอาบัติสังฆาติเสสที่ไม่มีมูลก็มีดังในสิกขาบทที่ ๖ ท่านกล่าวไว้ว่า

ภิกษุใส่ความภิกษุอื่นด้วยอาบัติสังฆาติเสสไม่มีมูล ต้องปาจิตตีย์ นี้ สิกขาบทวิภังค์ได้อธิบายว่า หมายถึง ด้วยสังฆาติเสส ๑๓ สิกขาบท ข้อใดข้อหนึ่ง ไม่มีมูล หมายถึง ไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน ไม่ได้นึกสงสัย^{๓๔}

การใส่ความอาบัติสังฆาติเสสนี้ที่ท่านเรียกว่าไม่มีมูลเพราะ ไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน และไม่นึกสงสัย แต่อาบัติทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นสังฆาติเสสหรืออาบัตินอกจากนี้ก็ตาม เจ้าตัวเมื่อทำผิดย่อมรู้อยู่แก่ใจอยู่แล้ว ส่วนพระพุทธเจ้าย่อมรู้แต่พระองค์ให้ความเป็นใหญ่แก่สงฆ์เมื่อมีภิกษุสงฆ์หรือภิกษุณีสงฆ์รูปใดรูปหนึ่งทำผิดจึงเรียกประชุมสงฆ์ทุกครั้งเพื่อแก้ไข

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษา อาบัติสังฆาติเสสของภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษา อาบัติสังฆาติเสสของภิกษุณีสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบอาบัติสังฆาติเสสของภิกษุสงฆ์กับภิกษุณีสงฆ์

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ ต้องการทราบจำนวนอาบัติสังฆาติเสสของภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๓.๒ ต้องการทราบจำนวนอาบัติสังฆาติเสสของภิกษุณีสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๓.๓ ต้องการวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือน และความต่างจำนวนอาบัติสังฆาติเสสของภิกษุสงฆ์กับภิกษุณีสงฆ์ และวิธีการลงโทษเมื่อล่วงละเมิดพระวินัยบัญญัติ

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

^{๓๓}วิ.ม.หา. (ไทย) ๑/๔๒/๓๑.

^{๓๔}วิ.ม.หา. (ไทย) ๒/๔๖๐-๔๖๑/๕๖๒-๕๖๓.

การศึกษางานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งขอบเขตในการวิจัยจะเน้นการศึกษาที่เป็นเอกสาร (Documentary Research) และงานวิจัยของวิทยานิพนธ์ท่านอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยนี้มีเนื้อหาครอบคลุมเรื่องอาบัติสังฆาทิเสสทั้งของภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ผู้วิจัยต้องการเปรียบเทียบจำนวนอาบัติสังฆาทิเสสของภิกษุสงฆ์กับภิกษุณีสงฆ์และวิธีการลงโทษเมื่อล่วงละเมิดพระวินัยบัญญัติที่ปรากฏในคัมภีร์พระวินัยไตรปิฎก เพื่อให้ทราบถึงเหตุปัจจัย และวิธีการแก้ไขตามพระวินัยบัญญัติที่ถูกต้องมีขอบเขตเนื้อหา ดังนี้

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร

๑) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙

๒) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่

คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา เพื่อศึกษาพระวินัยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสังฆาทิเสสตามที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้ทั้งของภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์เอกสาร บทความ และงานวิจัยท่านอื่นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ ได้มีการนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย เพื่อให้ง่ายและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ผู้วิจัยจึงได้นิยามศัพท์เฉพาะดังนี้

๑.๕.๑ ภิกษุ หมายถึง ชายที่ภิกษุสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรมที่ถูกต้อง^{๑๕}

๑.๕.๒ ภิกษุณี หมายถึง หญิงที่สงฆ์สองฝ่าย คือ ภิกษุสงฆ์กับภิกษุณีสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรมที่ถูกต้อง^{๑๖}

๑.๕.๓ สังฆาทิเสส หมายถึงหมวดอาบัติที่ต้องอาศัยสงฆ์ในกรรมเบื้องต้นและกรรมที่เหลือ คือ วิธีการออกจากอาบัติตั้งแต่ต้นไปจนตลอด

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ เอกสาร

๑) พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวในหนังสือ “นิติศาสตร์แนวพุทธ” ไว้ว่า ในครั้งพุทธกาลมักมีข้อวิจารณ์ซึ่งมีสาเหตุมาจากเรื่องความเห็นเกี่ยวกับหลักธรรมและหลักการปฏิบัติตามพระวินัยการที่ภิกษุมิมีความเห็นต่อหลักธรรมและความไม่สอดคล้องตรงกันของการปฏิบัติตามพระวินัย

^{๑๕}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๔๕/๓๓.

^{๑๖}วิ.ภิกษุณี. (ไทย) ๗/๖๕๘/๕-๖.

นั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การถกเถียงโต้แย้งในชั่วนั้นทั้งที่สิกขาบทวินัยมีจำนวนน้อยแต่ พระอรหันต์กลับมีมากช่วงต่อๆ มาสิกขาบทมีจำนวนมากขึ้นแต่กลับมีพระอรหันต์จำนวนน้อยเมื่อเทียบกับสัดส่วนของจำนวนภิกษุทั้งหมดน่าสังเกตว่า การละเมิดสิกขาบทแทบจะทั้งหมดเกิดจากพฤติกรรมของภิกษุปุถุชนประเด็นเรื่องความขัดแย้งมักเกิดขึ้นในช่วงหลังซึ่งเป็นช่วงที่มีการอยู่ร่วมกันระหว่างพระภิกษุผู้ยังเป็นปุถุชนธรรมดาที่มีความฝักใฝ่ใฝ่โน้มน้าวไปยังไปในทางขัดแย้งแม้เรื่องที่เห็นต่างกันนั้นจะเกี่ยวกับเรื่องเพียงเล็กน้อยก็ตาม^{๑๖}

๒) สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสได้กล่าวไว้ในหนังสือวินัยมุขว่า พระวินัยนี้เปรียบเสมือนด้ายร้อยดอกไม้อันควบคุมดอกไม้ไว้ไม่ให้กระจัดกระจาย เพราะเหตุรักษาสงฆ์ให้ตั้งอยู่เป็นอันดี อีกอย่างหนึ่ง คนที่มาบวชเป็นภิกษุจากสกุลต่างๆ สูงบ้าง กลางบ้าง ต่ำบ้าง มีพื้นเพต่างกันมาแต่เดิม มีน้ำใจต่างกันหากจะไม่มีพระวินัยปกครองหรือไม่ประพฤติตามพระวินัย จะเป็นหมู่ภิกษุที่เลวทราม ไม่เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาและเลื่อมใส ถ้าต่างรูปประพฤติตามพระวินัยอยู่แล้วจะเป็นหมู่ภิกษุที่ดี ทำให้เกิดศรัทธาเลื่อมใส เหมือนดอกไม้ต่างพรรณ เกือบคลุกกันมาในภาชนะ แม้บางดอกจะมีสีกลิ่นฐานอันงามมีกลิ่นหอม เพราะโทษที่คลุกกัน ย่อมเป็นของไม่น่าดูไม่น่าชมเลย ดอกไม้เหล่านั้นอันช่างผู้ฉลาดจัดให้เข้าระเบียบวางไว้ในพานย่อมเป็นของน่าดูน่าชม อย่าวว่าแต่ดอกไม้ที่งามเลยแม้แต่ดอกไม้ที่ไม่งามก็ยังพลอยเป็นของดีได้ระเบียนนั้นเองทำให้เป็นของงาม^{๑๗}

๓) พระมหาบุญเลิศ จานทินโน และคณะ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “อริยวินัย” โดยได้อรรถาธิบายพระวินัยปิฎกจากปาราชิก ๔ จนถึงเสขิยวัตร ทั้งได้ยกพระพุทธานุญาตที่สำคัญๆ มากกล่าวอ้างเอาไว้ด้วย เป็นคู่มืออธิบายพระไตรปิฎกได้เป็นอย่างดีโดยเรียงตามลำดับสิกขาบท^{๑๘}

๔) พระอุตรคณาธิการ, ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในอินเดียว่า พระธรรมวินัย^{๑๙} คือ พระพุทธศาสนา คือ ตัวแทนของพระพุทธเจ้า ดังที่พระอานนทได้ทูลถามพระพุทธองค์ว่า เมื่อพระพุทธองค์ปรินิพพานไปแล้ว ใครจักเป็นศาสดาแทนพระองค์ พระองค์ได้ตรัสไว้กับพระอานนทว่า พระธรรมวินัยเป็นตัวแทนพระศาสดา เมื่อพระองค์ปรินิพพานแล้ว ถ้ามีเพียงพระธรรม คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ไม่มีสาวกประพฤติปฏิบัติและนำเผยแผ่พระธรรมก็จะหายไป มีเพียงพระวินัยแต่ไม่มีผู้ประพฤติปฏิบัติพระวินัยก็จะหายไปเช่นกัน มีแต่ศึกษาแต่ไม่มีการปฏิบัติหรือมีก็น้อยลงไปทุกทีๆ การดำรงมั่นของพระธรรมวินัยก็อาจเสื่อมไปก็ได้

๕) ดุรภัทรพร สิริกาญจน ได้กล่าวไว้ในหนังสือขบวนการทางศาสนากับปัญหาสังคมปัจจุบัน ในความรู้พื้นฐานทางศาสนาว่า ปัจจุบันขบวนการและองค์กรใหม่ๆ ทางพระพุทธศาสนา

^{๑๖}พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **นิติศาสตร์แนวพุทธ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๗๗-๗๘.

^{๑๗}สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **วินัยมุข เล่ม ๑**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๙, (กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๙.

^{๑๘}พระมหาบุญเลิศ จานทินโน และคณะ, **อริยวินัย**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพฯ : ศิลปสยามบรรจุภัณฑ์และการพิมพ์, ๒๕๕๒).

^{๑๙}พระอุตรคณาธิการ, **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในอินเดีย** (กรุงเทพฯ : การศาสนา, ๒๕๐๗), หน้า ๑๙๐.

เกิดขึ้นในประเทศไทยเป็นจำนวนไม่น้อย ขบวนการและองค์กรที่เกิดขึ้นนี้อาจเกิดจากสาเหตุและมีวัตถุประสงค์หลายประการ เช่น เกิดจากความขัดแย้งกับคณะสงฆ์กระแสหลัก เล็งเห็นความล้มเหลวของระบบการศึกษาคณะสงฆ์กระแสหลัก และสภาพการณ์ของพระพุทธศาสนาที่ไม่เอื้อต่อการฟื้นฟูทุกข้อเป็นจุดหมายของพระพุทธศาสนา ต้องการล้มเลิกความมั่งงายทางไสยศาสตร์ของชาวพุทธ ต้องการแก้ไขปัญหาทางสังคมและเปลื้องทุกข์ของชาวบ้าน ต้องการบำเพ็ญกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ ต้องการเผยแผ่แนวคิดและการปฏิบัติที่เข้าใจว่าถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา และที่สำคัญต้องการตั้งสำนักปฏิบัติธรรมที่มีลักษณะใกล้เคียงกับชีวิตความเป็นอยู่ของพระพุทธเจ้า และพระอรหันต์สมัยพุทธกาลให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้^{๒๑}

๖) พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ การบำรุงพระพุทธศาสนาไว้ว่า การทำหน้าที่ต่อกันไม่ถูกต้องระหว่างบรรพชิตกับคฤหัสถ์เป็นการบำรุงพระพุทธศาสนาที่คลาดเคลื่อนผิดเพี้ยน การบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างที่ทำกันอยู่ตามธรรมดานั้น คือ ความช่วยเหลือพระภิกษุสามเณรให้ได้อยู่สะดวกสบาย ให้มีวัดวาอารามเกิดขึ้นเป็นปึกแผ่นมั่นคง “... นี่แหละคือการบำรุงพระพุทธศาสนาชนิดที่จะเปรียบเทียบให้ดีแล้วก็เหมือนกับการเลี้ยงไก่ไว้ไข่ให้สุนัขกิน ...”^{๒๒}

๗) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวในหนังสือ พุทธธรรม ไว้ว่า ศีลมี ๒ ระดับหนึ่งระดับทั่วไป ได้แก่ ระดับธรรม หรือระดับที่ยังเป็นธรรม คือ เป็นข้อแนะนำสั่งสอนหรือหลักความประพฤติที่แสดง และบัญญัติไปตามกฎธรรมดาแห่งความดีความชั่ว ที่เรียกว่ากฎแห่งกรรม ผู้ทำดีทำชั่ว หรือรักษาศีลละเมิดศีล ย่อมได้รับผลดีผลชั่วเองตามธรรมดาของเหตุปัจจัย หรือตามกฎแห่งกรรมนั้น สองระดับเฉพาะ ได้แก่ ระดับวินัย หรือระดับที่เป็นวินัย คือ เป็นแบบแผนข้อบังคับที่บัญญัติคือวางหรือกำหนดขึ้นไว้ เป็นทำนองประมวลกฎหมาย สำหรับกำกับความประพฤติของสมาชิกในหมู่หรือชุมชนหนึ่ง โดยสอดคล้องกับความมุ่งหมายของหมู่คณะหรือชุมชนนั้นโดยเฉพาะ^{๒๓}

๘) พระพนิช ญาณซีโว ได้กล่าวในหนังสือ ไตรภูมิพระร่วงฉบับย่อความว่า นรกภูมิ เป็นภูมิที่ไม่มีความสุขความสบายเลย สัตว์ที่เกิดในภูมินี้ เกิดขึ้นด้วยรูปกายโตใหญ่ทันที โดยมีรูปธรรม ๒๘ อย่างครบถ้วนบริบูรณ์ สัตว์ที่เกิดในนรกนั้นเพราะทำบาปด้วยใจร้าย ได้แก่ อकुศลจิต ๑๒ ดวง เหตุที่ทำให้สัตว์ทั้งหลายมีใจร้าย และทำให้สัตว์ทั้งหลายไปเกิดในอบายภูมิทั้ง ๔ มีอยู่ ๓ ประการ คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง สภาพการทำบาปของสัตว์ทั้งหลายมี ๑๐ จำพวก คือ กายกรรม ๓ วจีกรรม ๔ มโนกรรม ๓ กายกรรม ๓ ได้แก่ (๑) การฆ่าคนและสัตว์ด้วยมือและเท้าของตน (๒) การลักทรัพย์ของผู้อื่นที่ไม่ได้ให้แก่อน และ ๓ การเป็นชู้กับภรรยาและสามีของผู้อื่น^{๒๔}

^{๒๑}ดูรภัทรพร สิริกาญจน, “ขบวนการทางศาสนากับปัญหาสังคมปัจจุบัน” ในความรู้พื้นฐานทางศาสนา พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๖), หน้า ๑๓๗.

^{๒๒}พุทธทาสภิกขุ, การบำรุงพระพุทธศาสนา, (นนทบุรี : ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา, (ม.ป.ป.)), หน้า ๘.

^{๒๓}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรม, ฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๔๓๑.

^{๒๔}พระพนิช ญาณซีโว, ไตรภูมิพระร่วงฉบับย่อความ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ตรงหัว, ๒๕๔๐), หน้า ๕.

๙) พระภาวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทตตชีโว) ได้กล่าวในหนังสือพระแท้ว่า สรรวมศีลต้องอยู่ ศูนย์กลางกายนั้นแหละที่ตั้งของศีลที่เกิดของศีลนั้นจะต้องอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ดวงธรรมนั้นอยู่กลางกายมนุษย์ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า เท้าฟองไข่แดงของไก่ อยู่กลางกายมนุษย์ ซึ่งด้ายกลุ่มจากสะดือทะลุหลังขวาทะลุซ้าย จุดที่ด้ายสองเส้นนั้นตัดกัน เรียกว่า “กลางก๊ก” เป็นที่ตั้งของดวงธรรมของกายมนุษย์ เอาใจไปอยู่ตรงนั้น ถ้าหยุดตรงนั้นไม่ได้ละก็ สรรวมไม่ถูกเสียแล้ว^{๒๕}

๑๐) พระครูสิริปัญญาภุมนี (อ่อน) ได้กล่าวใน “คัมภีร์มงคลที่ปณีแปลเล่มเดียวจบโดยพิสดาร” ในบทที่ ๙ เอาไว้ซึ่งเกี่ยวกับทั้งอนาคาริกวินัยและอารยวินัย ได้แสดงการก้าวล่วงและโทษแห่งพระวินัยไว้ด้วย^{๒๖}

๑.๖.๒ งานวิจัย

๑) แม่ชีฤๅษณา รักษาโฉม, ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์บทบาทของพระวินัยธรในพระไตรปิฎก : ศึกษาเฉพาะกรณี พระอุบาลีเถระและพระปฎาจารย์เถรี”^{๒๗} วิทยานิพนธ์นี้ได้ศึกษาในเชิงวิเคราะห์พบว่า ในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทแต่ละข้อทรงกระทำด้วยความระมัดระวัง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมสงฆ์อย่างแท้จริงและเพื่อขจัดความไม่เป็นธรรมต่อคณะสงฆ์ เรื่องนี้สอดคล้องกับนิติปรัชญาสมัยใหม่ที่นักปรัชญาด้านกฎหมายเห็นตรงกันว่า การบัญญัติกฎหมายควรกระทำด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง

จากแนวคิดนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า พระพุทธองค์ที่ทรงบัญญัติพระวินัยขึ้นมา ก็เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่หมู่สงฆ์ที่อยู่ร่วมกัน และเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาด้วย ฉะนั้นการที่พระพุทธเจ้าจะทรงบัญญัติพระวินัยที่เป็นสิกขาบทต่างๆ ขึ้นมานั้นพระองค์ได้ทรงคิดมาดีแล้วและทรงกระทำด้วยความระมัดระวังเพื่อความมั่นคงต่อศาสนาอย่างแท้จริง

๒) พระธีรวัฒน์ บุญทอง ได้ศึกษาเรื่อง “สมาธิในพระพุทธศาสนาศึกษาเปรียบเทียบ คำสอนเรื่องธยานะในพระพุทธศาสนา มหายานกับเถรวาทในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการศึกษาพบว่า “สมาธิ ในพระพุทธศาสนา มหายานและเถรวาท มีความคล้ายคลึงกันในด้านความหมาย แต่มีข้อแตกต่างกันใน ด้านการปฏิบัติและผลของการปฏิบัติ หลักคำสอนเรื่องธยานะในพระพุทธศาสนา มหายานคือการ ปฏิบัติโดยการทำให้ว่างเปล่าแน่วแน่ โดยมีเป้าหมายเพื่อทำลายกิเลสตัณหา เป็นการปลดปล่อย ความทุกข์ออกจากจิตใจของตนแล้วเข้าถึงสัจธรรมบรรลู่ถึงพุทธภาวะในที่สุด ส่วนหลักคำสอนเรื่องธยานะในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือ การเพ่งพินิจหรือครุ่นคิดเอาใจจดจ่อในอารมณ์ เพื่อภาวะจิตเป็นสมาธิแน่วแน่ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความสบายกายและใจอันเกิดขึ้นจากความ

^{๒๕} พระภาวนาวิริยคุณ(เผด็จ ทตตชีโว), พระแท้, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพฯ : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน) ๒๕๕๕), หน้า ๑๘๑.

^{๒๖} พระครูสิริปัญญาภุมนี (อ่อน), คัมภีร์มงคลที่ปณีแปลเล่มเดียวจบโดยพิสดาร, (กรุงเทพฯ : เลียงเชียง, ๒๕๐๖).

^{๒๗} แม่ชีฤๅษณา รักษาโฉม, ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์บทบาทของพระวินัยธรในพระไตรปิฎก : ศึกษาเฉพาะกรณี พระอุบาลีเถระและพระปฎาจารย์เถรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

สงบ ภูวนั้นมีความสำคัญต่อการอบรมจิตใจเป็นที่ตั้งของการงาน เป็นอุบายที่ทำให้จิตใจให้สงบและทำให้เกิดปัญญาแจ่มเห็นสภาวะธรรมตามความเป็นจริง”^{๒๘}

แนวคิดจากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นการเปรียบเทียบเรื่องผลของการปฏิบัติระหว่าง พระพุทธศาสนาเถรวาทกับพระพุทธศาสนาเถรวาทว่ามีผลที่แตกต่างกัน แต่เมื่อสรุปแล้วบุคคลที่ได้รับผลจากปฏิบัตินั้น ล้วนผ่านวิธีการและกฎระเบียบในการถือปฏิบัติ คือ หลักของพระธรรมวินัย มาทั้งสิ้น ดังนั้นกฎระเบียบของพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้นมาเมื่อปฏิบัติตามด้วยดี ย่อมทำให้งามทั้งภายในและภายนอกด้วย เช่น มีความงามเมื่ออยู่ด้วยกันของหมู่คณะ มีความงามทั้งจิตใจภายในด้วย เป็นผลดีทั้งตัวบุคคล หมู่คณะ และพระศาสนา ยิ่งเป็นนักบวชทั้งภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ด้วยแล้วย่อมยังศรัทธาของชาวโลกให้เจริญยิ่งขึ้นไป

๓)พระมหาวสันตการณพิรุณ ปณณวโร(วงศ์กา)ศึกษาเรื่อง“การศึกษาวิเคราะห์เรื่อง เมถุนธรรมในพระวินัยปิฎก” วิทยานิพนธ์นี้กล่าวว่า ปัจจุบันการบวชของกุลบุตรชาวไทยแตกต่างจากการบวชของวัฒนธรรมอินเดียในสมัยก่อน กล่าวคือ โดยมากแล้วจะบวชเพื่อศึกษาหาความรู้ ไม่ใช่เพราะเห็นโทษของกามทำให้ผู้เข้ามาบวชบางรูปได้ล่วงละเมิดสิกขาบทข้อที่ห้ามมีการเสพเมถุนธรรมขึ้น ดังที่เราจะเห็นได้จากสื่อต่างๆ ...ก่อให้เกิดโทษมากกว่าคุณ...พระพุทธเจ้าได้ทรงแนะนำเสนอวิธีควบคุมและวิธีตัดทำลายรวมไปถึงการระมัดระวังสำรวมสังวร...เพราะจะทำให้พรหมจรรย์มัวหมองไป ...เมื่อมีการเสพเมถุนธรรมเหมือนกับชาวบ้าน จึงเท่ากับเป็นการทรยศต่ออุดมการณ์ของตนชื่อว่า...เป็นผู้ประพฤติดินลงโลก^{๒๙}

๔)พระมหากมลถาวโร(มั่งคำมี) ศึกษาเรื่อง “สถานภาพสตรีในพระพุทธศาสนา” วิทยานิพนธ์นี้กล่าวว่า สตรีในพระพุทธศาสนาทั้งที่เป็นนักบวช และฆราวาสในอดีตจำนวนไม่น้อยที่ได้มีบทบาท และผลงานอันเป็นประโยชน์ต่อพระศาสนาและสังคมไม่แพ้บุรุษเลย...พระพุทธศาสนา ถือว่าสตรีเท่าเทียมและเสมอบุรุษ โดยคุณธรรมปัญญาและความสามารถ ในทางสังคมก็เป็นที่ยอมรับกันว่าสตรีมีสติปัญญา มีความรู้ ความสามารถ และเป็นบัณฑิตได้เช่นเดียวกับบุรุษ ในทางศาสนาก็ถือว่าทั้งสตรีและบุรุษอยู่ในฐานะสูงเท่าๆ กัน คือ สามารถเข้าถึงเป้าหมายสูงสุดคือพระนิพพานได้เท่าเทียมกัน พุทธศาสนายอมรับความเท่าเทียมกันในด้านนี้ ดังจะเห็นได้จากการที่พระพุทธองค์ทรงจัดให้มีพุทธบริษัท ๔ ฝ่ายภิกษุณี และยกย่องสตรีให้เป็นเอตทัคคะในด้านต่างๆ เช่นเดียวกับบุรุษ^{๓๐}

^{๒๘}พระธีรวัฒน์ บุญทอง, “สมาธิในพระพุทธศาสนาการศึกษาเปรียบเทียบคำสอนเรื่องธยานะในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับภูวนั้นในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๖).

^{๒๙}พระมหาวสันตการณพิรุณ ปณณวโร(วงศ์กา) ศึกษาเรื่อง“การศึกษาวิเคราะห์เรื่องเมถุนธรรมในพระวินัยปิฎก” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕).

^{๓๐}พระมหากมล ถาวโร(มั่งคำมี) ศึกษาเรื่อง “สถานภาพสตรีในพระพุทธศาสนา” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓).

๕)นางสาวสุนทรี สุริยะรังสี ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์บทบาทของคฤหัสถ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีอุบาสิกาส่งได้รับเอตทัคคะ” วิทยานิพนธ์นี้กล่าวว่า บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของอุบาสิกาส่งเป็นเอตทัคคะ ๑๐ คน ก็คือ (๑) บทบาทในการอุปถัมภ์พระสงฆ์ ได้แก่ บทบาทในการอุปถัมภ์ด้วยอาหาร เครื่องนุ่งห่ม เครื่องอุปโภค และยารักษาโรค(๒) บทบาทในการดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา บทบาทด้านนี้จะช่วยส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงยิ่งขึ้น ได้แก่ บทบาทในการสร้างเสนาสนะและถาวรวัตถุ ด้านการช่วยชำระอธิกรณ์และป้องกันภัย ด้านการแสดงธรรมและเผยแผ่คำสอน และด้านช่วยเหลือสังคม

สตรีไม่ได้เพียงถูกจำกัดบทบาทให้อยู่ในบ้านเท่านั้น สตรียังมีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น มีสิทธิและหน้าที่ทางสังคม แต่ถ้าพิจารณาทางด้านบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะเห็นว่า บทบาทสตรีในสมัยพุทธกาลที่ได้กระทำกันมาตลอด ส่งผลให้สตรีในปัจจุบันมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ได้กระทำสืบเนื่องต่อกันมา ซึ่งเท่ากับสตรีก็ยังได้ทำหน้าที่และมีบทบาทในการอุปถัมภ์บำรุง และรักษาพระพุทธศาสนาให้ดำรงมั่นคงอยู่ต่อไป^{๓๐}

๖)นางวนิดา ฉายาบุตรศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระนางสามาวดีที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท” วิทยานิพนธ์นี้กล่าวว่า สตรีคือผู้มีสติ นี่เป็นความหมายที่ท่านอาจารย์พุทธทาสอธิบายว่ามีสติในการนุ่งห่ม การลุกนั่ง การยืน การนอนการเดิน การกิน การพูด มีสติตลอดเวลา จึงเป็นผู้หญิงที่งามซึ่งเป็นความงามที่แท้จริง อยู่ที่ใจและกิริยา ถ้าเป็นคนที่ทำความดี มีจิตใจงาม ถ้าเป็นเด็กก็เป็นเด็กที่มีกิริยามารยาทงาม เป็นคนแก่ก็เป็นคนแก่ที่สง่างาม สง่างามและสตรีคือผู้มีสติ ถ้ามีสติแล้วก็จะทำให้ชีวิตของเราพัฒนาครบทั้ง ๔ อย่าง คือ กาย ศิล จิต และปัญญา^{๓๑}

การพัฒนาตัวเองนั้นต้องอาศัยเหตุปัจจัยอย่างอื่นประกอบด้วย เช่น สถานที่สิ่งแวดล้อม กัลยาณมิตรที่เป็นกัลยาณธรรม หลักธรรมแห่งการปฏิบัติ แม้กระทั่งกรรมที่ตนทำตั้งแต่อดีตและปัจจุบันก็ตามต้องผสมผสานกันเพื่อฝึกฝนไปอย่างมีสติ เมื่อมีสติพัฒนาจึงครบด้วย กาย ศิล จิต และปัญญาได้โดยบริบูรณ์นั่นเอง

๗)นายตรีรัตน์ ปิ่นประยงค์ศึกษาเรื่อง “การศึกษามโนทัศน์ของอุบาสก อุบาสิกา ในพระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณี การบำรุงพระพุทธศาสนาของผู้ปฏิบัติงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สายธุรกิจระบบขนส่ง” วิทยานิพนธ์นี้กล่าวว่า บทบาทของอุบาสก อุบาสิกา ในการบำรุงพระพุทธศาสนา เป้าหมายที่แท้จริงคือการทำให้พระศาสนามั่นคงเจริญเป็นที่พึ่งแก่ชาวโลกทั้งหลาย โดยอุบาสก อุบาสิกา จะต้องศึกษาและนำมาปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักพุทธธรรมให้เกิดผลสูงสุดแก่ตนเอง พร้อมด้วยการอุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์ เพื่อการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา กล่าวคือ อุบาสก

^{๓๐}นางสาวสุนทรี สุริยะรังสี ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์บทบาทของคฤหัสถ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีอุบาสิกาส่งได้รับเอตทัคคะ” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

^{๓๑}นางวนิดา ฉายาบุตร ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระนางสามาวดีที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

อุบาสิกา ต้องรับผิดชอบ (๑) ศึกษา (๒) ปฏิบัติ (๓) เผยแผ่ (๔) ป้องกันศัตรู และ (๕) บำรุงพระพุทธศาสนาให้มั่นคง^{๓๓}

๘) **นายวิวรรณ สายแสง** ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบพระวินัยของพระภิกษุกับภิกษุณีในพระพุทธศาสนาเถรวาท : ศึกษาเฉพาะกรณีปาจิตตีย์” ผลการศึกษาพบว่า อาบัติปาจิตตีย์ของพระภิกษุกับพระภิกษุณีที่ใช้ร่วมกันมี ๗๐ สิกขาบท สำหรับพระภิกษุมีเพียง ๑๐ สิกขาบท ส่วนพระภิกษุณีมี ๒๒ สิกขาบท ดังนั้น อาบัติปาจิตตีย์ของพระภิกษุณีมีมากกว่าพระภิกษุ ๑๑ สิกขาบท^{๓๔}

๙) **นายอริราช มณีภาค** ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการยุติธรรมในพระวินัยปิฎกกับกระบวนการยุติธรรมของกฎหมายไทย” ผลการศึกษาโดยสรุปว่า ศาสนาและกฎหมายเป็นเครื่องมือพัฒนาคน เพราะศาสนาสั่งสอนให้คนทำความดี ละเว้นความชั่ว และทำใจให้สะอาดบริสุทธิ์ ส่วนกฎหมายบังคับคนให้มีระเบียบวินัย ในประวัติศาสตร์ชาติไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงสมัยปัจจุบันพระมหากษัตริย์หรือผู้ปกครองจะนับถือพระพุทธศาสนา และศาสนาพุทธก็เป็นศาสนาประจำชาติ เมื่อผู้ปกครอง และประชาชนมีศีลธรรม และกฎหมายก็พัฒนามาจากขนบธรรมเนียมจารีต ประเพณีแบบชาวพุทธ สังคมไทยจึงร่มเย็นเป็นสุขตลอดมาจนถึงปัจจุบัน^{๓๕}

๑๐) **พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (บุญถึง)** ศึกษาเรื่อง “บทบาทในการรักษาพระธรรมวินัยของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต): ศึกษาเฉพาะกรณีธรรมกาย” ผลการศึกษาโดยสรุปพบว่า ธรรมกายมีการกระทำ ๒ ลักษณะ คือ ๑ การทำพระวินัยให้วิปริต ให้ผิดเพี้ยนไปจากพระไตรปิฎก ปลอมปนคำสอนเข้าไปในพระไตรปิฎก สอนว่านิพพานเป็นอัตตา บุญเป็นประดุจสินค้าที่ทำเป็นธุรกิจ ละเลยคำสอนแบบเถรวาทที่เน้นความเป็นธรรมชาติ สมณะ เรียบง่าย มาเป็นแบบพุทธพาณิชย์ ยกย่องลัทธิทุนนิยม วัตถุนิยม บริโภคนิยมฟุ้งเฟ้อ ดึงพุทธศาสนามาเป็นศาสนาแห่งเทพเจ้า เน้นอิทธิปาฏิหาริย์ เน้นสุขในสมาธิเป็นมิจฉาทิฎฐิออกนอกกรอบเถรวาท และเห็นว่าพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) มีบทบาทในกรณีธรรมกาย ๒ ประการ คือ ๑) รักษาพระธรรมวินัยให้บริสุทธิ์ และ ๒) อุทิศตนเป็นแบบอย่างการรักษาพระธรรมวินัย^{๓๖}

^{๓๓}นายตรีรัตน์ ปิ่นประยงค์ ศึกษาเรื่อง “การศึกษามหาบทของอุบาสก อุบาสิกา ในพระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณี การบำรุงพระพุทธศาสนาของผู้ปฏิบัติงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สายธุรกิจระบบขนส่ง” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

^{๓๔}วิวรรณ สายแสง ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบพระวินัยของภิกษุกับภิกษุณีในพระพุทธศาสนาเถรวาท: ศึกษาเฉพาะกรณีปาจิตตีย์” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

^{๓๕}อริราช มณีภาค ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการยุติธรรมในพระวินัยปิฎกกับกระบวนการยุติธรรมของกฎหมายไทย” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖).

^{๓๖}พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (บุญถึง), “บทบาทในการรักษาพระธรรมวินัยของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีธรรมกาย”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖).

๑๑) พระอุบล กตปุณโย(แก้ววงษา) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศิลปะที่มีต่อสังคมไทย” ผลการศึกษาพบว่า ศิลปะเป็นเรื่องของการรักษากายวาจาใจให้กว้างไกลไปยังบุคคลอื่น ศิลปะเป็นจุดเริ่มต้นของการทำสมาธิ แล้วถึงท้ายที่สุดเกิดปัญญาที่แจ้งในไตรลักษณ์ และสิ้นสุดแห่งทุกข์ ผู้วิจัยเห็นว่าสังคมควรมีศิลปะ ๕ แล้วผู้คนจะมีเมตตา และกรุณาต่อกัน^{๓๓}

๑๒) พระนรุธ จานวิโร ศึกษาเรื่อง “ศึกษาบทบาทของอุบาสก และอุบาสิกาต่อพระพุทธศาสนา” ผลการศึกษาพบว่า อุบาสก อุบาสิกา มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา โดยมีส่วนในการบัญญัติสิกขาบทซึ่งเป็นพระวินัยของสงฆ์ เพราะพบภิกษุประพฤติไม่เหมาะสม ด้วยความเคารพศรัทธาจึงไม่กล้าที่จะตักเตือน แต่ได้นำเรื่องดังกล่าวไปทูลพระพุทธเจ้าได้ทราบพระพุทธองค์ จึงมีการประชุมสงฆ์เพื่อไต่สวนภิกษุรูปนั้นขึ้นมา^{๓๔}

จากการทบทวนงานวิจัยนี้ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือและงานวิจัยหลายเล่มท่านได้กล่าวถึงเกี่ยวกับเรื่องระเบียบวินัย และมีเนื้อหาประเด็นที่ยังไม่ครอบคลุมพอ โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับการเปรียบเทียบสิกขาบทสังฆาทิเสสของภิกษุสงฆ์กับภิกษุณีสงฆ์ ดังนั้นงานวิจัยนี้ถือว่าเป็นงานวิจัยที่ได้ต่อยอดจากท่านอื่นที่เข้ามาแล้ว เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดซึ่งจะชี้ประเด็นการเปรียบเทียบสิกขาบทที่เป็นสังฆาทิเสสของภิกษุสงฆ์กับภิกษุณีสงฆ์เป็นการสนองตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

๑.๗.๑ ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่

ก. พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙

ข. อรรถกถาฎีกาอนุฎีกา ในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท

๑.๗.๒ ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่

ตำรางานเขียนของนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา หนังสือ เอกสาร และงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๓ รวบรวมข้อมูลเอกสารที่ได้ค้นคว้า นำมาวิเคราะห์ เรียบเรียง และเสนอผลการวิจัย

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๘.๑ ได้ทราบและเข้าใจเรื่องอาบัติสังฆาทิเสสของภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๘.๒ ได้ทราบเหตุปัจจัยในการบัญญัติสิกขาบทของอาบัติสังฆาทิเสสของภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ในพระพุทธศาสนา

^{๓๓}พระอุบล กตปุณโย(แก้ววงษา) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศิลปะที่มีต่อสังคมไทย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗).

^{๓๔}พระนรุธ จานวิโร ศึกษาเรื่อง “ศึกษาบทบาทของอุบาสก และอุบาสิกาต่อพระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

๑.๘.๓ ทำให้ผลการวิจัยเป็นประโยชน์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาล่วงละเมิด
สิทธิมนุษยชนของสิทธิมนุษยชนและสิทธิมนุษยชน